

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃ

Դարերու ընթացքին, Սեւանայ լիճը ունեցած է տարբեր անուններ՝ Սեւանայ Ծով, Գեղամայ Ծով, Գեղարքունի Ծով... Սեւանը հայկական լեռնաշխարհի մեծ լիճերէն (Վանայ, Ուրմիոյ) երրորդն է:

Սեւանի յատկութիւններէն մէկն ալ այն է, որ անոր ջուրը քաղցրահամ է: Ան աշխարհի քաղցրահամ եւ մեծ լիճերէն ամենէն բարձրն է՝ ծովէն 1916 մ. բարձրութեամբ:

Սեւանի աւազանը հարուստ է ոսկիի հանքերով, հրաբուխային շինանիւթերով եւ հանքային ջուրերով: Լիճը կազմուած է երկու աւազաններէ՝ Մեծ Սեւան, որ աւելի հին է եւ Փոքր Սեւան:

Այժմ Սեւանի ափերուն կառուցուած են ճամբարներ, հանգստեան տնակներ եւ զբօսաշրջային հանգրուաններ:

ԱԺԴԱՅԱԿ

Աժդահակը Սեւանայ լիճին արեւմտեան ափին տարածուած Գեղամայ լեռներուն հրաբուխային ամենէն բարձր գագաթն է: Գագաթին անկրկնելի հմայքին գաղտնիքը անոր խառնարանին յառաջացած լիճն է, որ կարծես կարկինով գծուած ըլլայ:

Աշխարհի վրայ հրաբուխային խառնարանային լիճերը այնքան ալ շատ չեն: Անոնք կը յառաջանան հրաբուխի ժայթքումէ ետք:

ԻՇԽԱՆԱԶՈՒԿ

Հին հեքիաթներու մէջ կը պատմուի, թէ ժամանակին Սեւանայ լիճին մէջ այլանդակ եւ սեւ ձուկ մը լողացած է, որ վնաս հասցուցած է գինք ուտողին: Այդ կողմերը ապրող իշխան անունով ճգնաւոր մարդ մը, փայտէ ձուկ մը շինած ու լիճին մէջ նետած է, սեւ ձկան ոչնչացնելու նպատակով: Ատեն մը ետք, Սեւանի մէջ նոր հրաշալի ձուկ մը յայտնուած է, որ կոչուած է ճգնաւոր մարդուն անունով՝ իշխան:

Իշխանաձուկի միսը վարդագոյն է, համեղ ու սննդարար: Անոր նիւթական արժէքը կապուած է իր սննդարար ըլլալուն հետ, այդ պատճառով ալ այս ձուկին պահանջը շատ է մարդոց կողմէ:

Դժբախտաբար, այս օրերուն իշխանաձուկը ոչնչացման վտանգին մէջ է՝ Սեւանայ լիճի ջուրին արուեստական մակարդակի նուազումին հետեւանքով:

ԹԻՒԵ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆՆԵՐ՝ ՄԱՐՏԻՆԻ ԱՇԽԱՆԱԶՈՒԿԻՆ, ՍԿԱՐԱՍԱՐՈՒՆԵՐ՝ ՈՒՅՅՈՒ ԲԵՐՈՇԵՆՆԵՐ

ՁԱԳՈՒԿՆԵՐԱ ԿԸ ԳՐԵՆ

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ՍԵՐԸ

Սիրելի՛ մայրիկ,
Քեզմէ աւելի գեղեցիկը չկայ այս աշխարհին վրայ: Քեզմէ աւելի բարի ու նուրբ էակ չկայ: Ուրիշին սերը քու սիրոյդ հետ չի բաղդատուիր: Ինծի համար քու սերդ աշխարհին իմաստն է:

*Սիրով՝
Աննա Ազրլեան
2. կարգ*

Ազգ. Միացեալ Նախակրթարան-Յալէս

ՄԱՅՐԸ

Ամենէն աղուոր բառը, որ կ'արտասանենք «Մայր» բառն է, պզտիկ բառ մըն է, բայց լեցուն է սիրով եւ կեանքով: Մայր ինծի համար կեանք կը նշանակէ, մօրմէ աղուոր բան չկայ: Մայրը կեանքին բանալին է:

Կեանքը առանց մօր կը նմանի մարմինի մը առանց հոգիի, ատոր համար մայրը պէտք է մեր կեանքին վերնագիրը ընենք:

*Շանթ Աբոշեան
2. կարգ*

Ազգ. Միացեալ Նախակրթարան-Յալէս

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

Մօր սերը չի փոխարինուիր: Երբ փոքրիկը աշխարհ կու գայ՝ մօր սիրով կը պարուրուի: Ամենէն գեղեցիկ բառը, որ մեր շրթունքները կ'ըսեն «մայր» բառն է: Բառ մըն է, որ թէեւ կարճ է, սակայն լեցուն՝ սիրով, զոհողութեամբ, կեանքով եւ նրբութեամբ:

Ի՞նչ լաւ է, որ կար: Դուք աշխարհի ամենամեծ սիրով լի անձերն էք:

Կը շնորհաւորեմ ձեր տօնը մաղթելով, որ միշտ առողջ ըլլաք եւ մեր հետ մնաք:

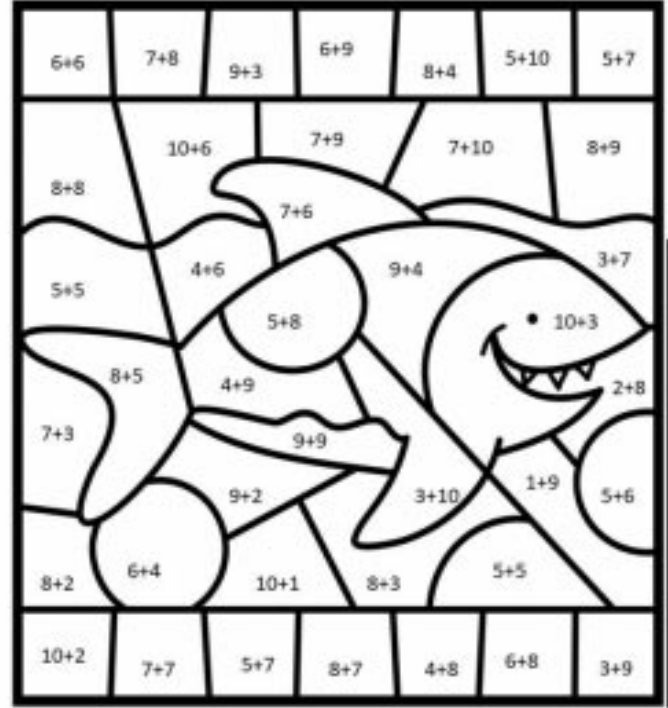
*Սիրով՝
Ալինա Գրիգորեան
2. կարգ*

Ազգ. Միացեալ Նախակրթարան-Յալէս

ԼՈՒԾԷ՛ ԵՒ ԳՈՒՆԱԴՈՐԷ՛

- 18 եւ 20 պատասխանը կրող բաժինը՝ ճերմակ:
- 16 եւ 17 պատասխանը կրող բաժինը՝ դեղին:
- 14 եւ 15 պատասխանը կրող բաժինը՝ վարդագոյն:
- 13 պատասխանը կրող բաժինը՝ մոխրագոյն:
- 12 պատասխանը կրող բաժինը՝ կանաչ:
- 10 եւ 11 պատասխանը կրող բաժինը՝ կապոյտ:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Ի՞նչն է, որ կը քալէ առանց ոտքերու ու կու լայ առանց աչքերու:

Մտորդ : դուրսդուրս

ԱՐՓԻՆ

Առաւօտ էր: Ձիւն առաւօտ: Արեւը «բարի՛ լոյս» կ'ըսէր ծառերուն, լեռներուն, թռչուններուն ու անոնք ժպտերես կը պատասխանէին. «Բարի լոյս»:

Չեփիւռը մեղմիկ կը փչէր: Ծաղիկները ուրախ-գուարթ կը տատանէին ու չես գիտեր իրարու ինչէ՛ր կը փսփսային:

-Արփի՛, արա՛գ քալէ,- կ'ըսէր կինը, խօսքը ուղղելով փոքրիկ աղջկան:

-Յոգնեցայ, մօրաքո՛յր, ե՞րբ պիտի հասնինք մեծ հայրիկիս տունը,- կը գանգատէր աղջնակը:

-Քիչ մնաց, հիմա կը հասնինք,- կը պատասխանէր մօրաքոյրը ու աւելի կ'արագացնէր քայլերը:

Վերջապէս կը հասնին մեծ հայրիկի տունը:

Մեծ հայրիկը կը բնակէր գեղատեսիլ բնութեան գիրկը: Առանցին ապրիլ կը սիրէր, քաղաքի ժխոռէն հեռու, վայելելու գիւղի ջինջ օդը:

-Բարի լո՛յս,- կ'ըսէ կինը անոր մօտենալով:

-Բարի լո՛յս: Ի՞նչ կ'ընէք այս կողմերը,- կը բացագանչէ մեծ հայրիկը զարմացած:

-Արփին բերած էմ: Քանի մը օրէն հեռաւոր քաղաք մը պիտի մեկնիմ ու հոն աշխատիմ: Արփին հետս չեմ կրնար տանիլ: Հինգ տարիէ ի վեր ե՛ս կը խնամեմ գայն: Հիմա կարգը քունդ է:

-Ես փոքրիկներ խնամել չեմ գիտեր,- կ'ըսէ մեծ հայրիկը շփոթած:

Կինը առանց կարեւորութիւն ընծայելու, արագ-արագ կը հեռանայ:

Մինչ այդ Արփին ուլիկներով տարուած՝ կանաչ դաշտերուն մէջ կը վազվզէր ու հմայուած՝ շուրջը կը դիտէր:

-Ո՛հ, մեծ հայրիկ, այս ի՞նչ հրաշալի տեղ է,- կ'ըսէ Արփին հրճուանքով: Ես այսքան գեղեցիկ դաշտեր ու ծաղիկներ չեմ տեսած.

այսքան մաքուր ու անուշ օդ չեմ շնչած:

Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար, եթէ մայրիկս ու հայրիկս ալ ողջ ըլլային ու մեզի հետ այստեղ ապրէին:

-Մի՛ նեղուիր, Արփի՛, ես քեզ առանձին չեմ ձգեր,- կ'ըսէ մեծ հայրիկը ու գաւաթ մը կաթ կ'երկարէ Արփիին:

-Ը՛մ, մեծ հայրիկ, այս ի՞նչ համեղ կաթիկ է,- կ'ըսէ Արփին շրթունքները լիզելով:

Մեծ հայրիկը ուրախ էր, շա՛տ ուրախ էր Արփիին ներկայութեամբ:

Յաջորդ առաւօտ, երբ Արփին տնակին առջեւ նստած մեծ հայրիկին պատմութիւնները կ'ունկընդդէր, հեռուէն ձայն մը կը լսէ. «Հո՛յ-Հո՛յ...»:

Սարօն էր: Գառնարած Սարօն: Հօտը արածելու կը տանէր:

Արփին արտօնութիւն կը խնդրէ մեծ հայրիկէն, որ ինք ալ երթայ անոր հետ:

Մեծ հայրիկը համամիտ կը գտնուի:

Արփին ու Սարօն, առտուընէ մինչեւ գիշեր իրարու հետ ուլիկները կ'արածեն, լեռները կը մագլցին, կը խնդան, կը խօսին ու սերտ ընկերներ կը դառնան:

Իրիկնամուտին, արեւը իր ամենէն անուշ գոյներով կը ներկէ բլուրներն ու դաշտերը: Արփին զմայլած կը դիտէ ու կը բացագանչէ.

-Սարօ՛, տե՛ս, հրդեհ կայ հոն:

-Ի՞նչ հրդեհ, Արփի՛,- կը ծիծաղի Սարօն,- անոնք արեւի կարմրածուփ շողերն են: Չէ՛ որ մայրամուտ է:

Պետք է այլեւս տուն վերադառնանք. Հիմա մեծ հայրիկը կը մտահոգուի:

Օր մըն ալ, գիւղի ուսուցիչը այցելութեան կու գայ ու կը խնդրէ մեծ հայրիկէն, որ Արփին դպրոց ուղարկէ:

Արփին եօթ տարեկան եղած էր ու ո՛չ գրել գիտէր, ո՛չ ալ կարդալ: Ան որքա՛ն կը փափաքէր մօրաքոյր Նամակներ գրել ու գիրքեր կարդալ:

Մեծ հայրիկը կը խոստանայ վերամուտին անպայմա՛ն ուղարկել գայն:

Առտու մը մօրաքոյրը անակնկալօրէն գիւղ կը վերադառնայ:

-Արփի՛, պատրաստուի՛ր, քեզ քաղաք պիտի տանիմ,- կ'ըսէ:

-Ի՞նչ քաղաք,- կը միջամտէ մեծ հայրիկը:

-Հոն քաղաքը Արփիին յարմար գործ մը գտայ: Հարուստ ընտանիք մը իր անկարող աղջկան համար խաղընկեր կը փնտռէ...

-Անկարելի՛ է,- կ'ընդմիջէ մեծ հայրիկը,- ի՞նչ պիտի ընէ Արփին այդ օտար քաղաքին մէջ:

-Չե՛մ երթար, ես իմ մեծ հայրիկիս քովն չեմ հեռանար,- կու լայ Արփին ու կը փաթթուի մեծ հայրիկին:

Մօրաքոյրը ականջ չի կախեր անոր լացին ու ձեռքէն քաշելով «շո՛ւտ ըրէ, հիմա շոգեկառքը կը փախցնենք» կ'ըսէ ու արագ-արագ կը տանի:

(Շարունակելի)

ԿՈՄԻՏԱՍ

Մեր պատմության լուսաւոր էջերէն մէկը, որ մեզ դասած է քաղաքակիրթ ժողովուրդներու շարքին, մեր մշակոյթն է:

Պատմութեան այդ վճիռը արդար է եւ իրաւ, որովհետեւ քաղաքական, տնտեսական եւ աշխարհագրական անօրինակ դժուարին պայմաններուն իսկ մեր յայտնաբերած վճռականութիւնը որպէս քաղաքակիրթ ազգերու, ինչպէս նաեւ անոր ցուցաբերած կենսուժը յաւերժական ժողովուրդներու փառանգին մէջ տեղ գրաւելու համար երեւոյթներ են, որոնք միայն բարձր իմացականութեամբ օժտուած ժողովուրդներուն յատուկ են:

Շրջեցէք հայոց աշխարհը եւ պիտի տեսնէք անվերջ շարքը վանքերու ու մենաստաններու, որոնք մեր պատմութեան մէջ պարզ աղօթատուններ եւ ճգնարաններ չէին, այլ՝ լոյսի ու արուեստի օջախներ:

Մեր մշակոյթի պատմութեան վերջին դարուն, գրական, գեղարուեստական կամ հասարակական ոչ մէկ դէմք այնքան լայն ժողովրդականութիւն, խորունկ սեր եւ երկիրաձօնութիւն վայելած է, որքան Կոմիտաս Վարդապետը:

Բուն անունով՝ Սողոմոն Սողոմոնեան: Ծնած է 26 Սեպտեմբեր 1869-ին, Փոքր Ասիոյ Կուտիսա (Քեօթահիա) քաղաքը: Վեց ամսուան երեխայ Կոմիտաս կը կորսնցնէ մայրը, իսկ տասը տարեկանին՝ հայրը, որմէ ետք ան կը յանձնուի մեծ մօրը՝ Մարիամի հոգատարութեան:

12-ամեայ Սողոմոն Քեօթահիոյ հոգեւոր առաջնորդ Գեորգ վարդապետ Դերձակեանին հետ կը մեկնի Ս. Էջմիածինի Գեորգեան ճեմարան՝ ուսում ստանալու նպատակով: Իր բացառիկ գեղեցիկ ձայնով Սողոմոն անմիջապէս կը գրաւէ իր ուսուցիչներուն ուշադրութիւնը, որոնք ոչինչ կը խնայեն երաժշտական եւ բանաստեղծական մեծ տաղանդով օժտուած պատանիին գեղարուեստական ձիրքերը մշակելու եւ կատարելագործելու: Այնտեղ ան վերջապէս կը գտնէ իր հոգեւոր խաղաղութիւնը:

Ստեղծագործական իր մշակումներուն կը ձեռնարկէ 1890-ին՝ Խաչատուր Աբովեանին, բանաստեղծ Յովհաննէս Յովհաննիսեանին եւ իր կրտսեր դասընկերոջ՝ Աւետիք Իսահակեանին գործերը դաշնաւորելով: Տարիներ շարունակ Կոմիտաս Վարդապետ մասնագիտական հմտութեամբ կը ձայնագրէ, կ'ուսումնասիրէ, կը վերլուծէ, բազմաձայնի կը վերածէ հայ ժողովրդական եւ եկեղեցական երգերը, կը շրջի Կովկասի եւ Եւրոպայի մեծ կեդրոնները:

Կոմիտասի ժողովրդական հանրածանօթ ստեղծագործութիւններէն են՝ «Գարուն», «Ճեմում էի Բուրաստանում», «Կաքաւիկ», «Ալագեազ», «Անտունի», «Սիփանայ Քաջերը» եւ այլ շատ մը ստեղծագործութիւններ...

24 Ապրիլ 1915-ին, կ'ենթարկուի հայ մտաւորականութիւնը հարուածող ահաւոր խորշակին, կ'ապրի տարագրութեան մղձաւանջը, թէեւ մարմնապէս կը փրկուի սպանդէն, սակայն վերջնականապէս կը կորսնցնէ իր հոգեմտաւոր հաւասարակշռութիւնը:

1919-ին, արդէն ծանրօրէն հիւանդ, Կոմիտաս վարդապետ կը տեղափոխուի Փարիզ, ուր աւելի քան 15 տարի հոգեբուժական խնամքի կ'ենթարկուի, բայց երբեք չ'ապաքինիր:

Կը մահանայ 22 Յոկտեմբեր 1935-ին: 1936-ին աճիւնները կը փոխադրուին Երեւան եւ բացառիկ շուքով կը թաղուին «Կոմիտասի Այգի» հանրային պարտեզին բացօթեայ պանթէոնին մէջ:

